

POSTBUS 805, 3500 AV UTRECHT
TELEFOON (030) 7115 110
info@knag.nl
www.knag.nl

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
t.a.v. mevrouw drs. E.C.E. de Kler
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Ons kenmerk: 20160212003
Betreft: reactie KNAG op advies Onderwijs2032
Datum: 12 februari 2016

Geachte commissie,

Met dit schrijven willen we reageren op het advies dat het platform OnsOnderwijs2032 onlangs heeft uitgebracht.

Het platform OnsOnderwijs2032 heeft veel input verzameld voor haar eindadvies. Wij denken dat er meer met die input kan worden gedaan. In tegenstelling tot wat het KNAG eerder heeft geadviseerd, namelijk aansluiten bij al bestaande, geleidelijke ontwikkelingen in het onderwijs, stelt het eindadvies eigenlijk voor om het hele onderwijs flink op de schop te nemen. De input die leerlingen zo goed hebben gegeven, wordt in het advies naar ons idee onvoldoende vertaald. Het advies maakt ook geen onderscheid in primair onderwijs en voortgezet onderwijs (onderbouw en bovenbouw), terwijl dit toch hele verschillende doelgroepen zijn. Het advies is hierdoor weinig concreet en ook aan de praktische uitvoerbaarheid twijfelen wij sterk. Onderwijs kan altijd beter, maar het advies van het platform OnsOnderwijs2032 moet echt beter! Het vak aardrijkskunde biedt de sleutel tot de oplossing!

Wat moet de leerlingen van de toekomst leren?

Het platform heeft er verstandig aan gedaan om leerlingen zelf te vragen wat zij willen leren. Het verzamelde antwoord dat hierop tijdens de LAKS-leerlingencongressen in 2015 werd gegeven is helder (pagina 25 van het eindadvies): Leerlingen willen weten waarom ze iets leren en ze hebben behoefte aan reflectie op de actualiteiten, achtergronden en ontwikkelingen in de wereld. Aan de vraag van de leerlingen wordt nu in het vak aardrijkskunde al voor een groot deel voldaan. Ontwikkelingen in de wereld en de achtergrond van vraagstukken rondom energie, water, klimaat, globalisering en de veranderende samenleving vormen immers de basis van het vak aardrijkskunde. In het eindadvies stelt het platform terecht dat kennis van de wereld tot de basis behoort die iedere leerling moet hebben om in de maatschappij te functioneren. Het gevolg van het overnemen van het advies zal echter inhouden dat de huidige inhoud van aardrijkskunde wordt opgeknipt

en verdeeld over twee kennisdomeinen én het voorgestelde kerndeel burgerschapsvorming. Dat is een beweging die de klok voor de leerlingen eigenlijk meer terug dan vooruit zet. Juist de integrale aanpak van het huidige vak aardrijkskunde met zowel aandacht voor bèta- als gammacomponenten, is bijzonder waardevol voor leerlingen. Om de doelen van toekomstgericht onderwijs te bereiken zullen in de onderbouw van het VO meer kerndoelen moeten worden uitgewerkt die aangeven wat betekenisvol onderwijs inhoudt. Voor de bovenbouw van het VO betekent het dat in de overladen programma's meer ruimte gemaakt moet worden voor onderzoekend en vakoverstijgende leren.

Hoe moet de kern van het onderwijs eruit zien?

Volgens het eindadvies bestaat de kern uit taal, rekenen, digitale geletterdheid en burgerschap aangevuld met kennis van de wereld waar alle andere bestaande vakken kunnen worden samengevoegd worden tot drie kennisdomeinen. Wij vinden het een verkeerde keuze om taal en rekenen te benoemen als kernvakken. Het zijn hulpvakken die jongeren nodig hebben om andere dingen mee te kunnen doen. Wij vinden het een gemiste kans dat het advies taal en rekenen als op zichzelf staande onderdelen blijft benoemen. Het platform laat hiermee de kans liggen om deze vakken relevanter voor leerlingen te maken door ze aan te laten sluiten bij en dienstbaar te maken aan andere vakken.

Wij begrijpen de keuze van het platform om burgerschapsvorming een plek te geven in de kern van het onderwijs. De invulling moet naar ons idee echter anders dan dat het platform voorstelt. Burgerschapsvorming is in het advies vrijwel uitsluitend vanuit een sociologische invalshoek ingevuld en alleen vanuit de Nederlandse situatie. Zeker, jongeren moeten de normen en waarden aanleren die horen bij de Nederlandse democratische rechtstaat. Bij burgerschap hoort echter meer:

- 1) jongeren krijgen via het aardrijkskundeonderwijs oog voor de ruimtelijke kwaliteit van hun omgeving op een manier dat ze erover kunnen meedenken;
- 2) jongeren zijn niet alleen burgers van Nederland, maar ook van Europa en in toenemende mate ook wereldburger. Het Europees burgerschap en het wereldburgerschap moet dan ook een prominentere plek krijgen in het onderdeel burgerschapsvorming. Bij wereldburgerschap horen ook zaken als aandacht voor duurzaamheid en geopolitiek. Zaken die nu vooral bij aardrijkskunde aan bod komen

Kortom, wanneer het gaat om de vorming van toekomstige burgers die actief zijn en maatschappelijke verantwoordelijkheid tonen kan het 'hoe' niet zonder het 'wat'. Jongeren moeten in onze optiek het wereldnieuws kritisch kunnen volgen en tot op zekere hoogte ook begrijpen wat er zich achter dit nieuws afspeelt. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het begrip van belangen van landen en machtsblokken, maar ook om de beeldvorming van gebieden. Zo valt er nogal wat aan te merken op de beeldvorming in Nederland van bijvoorbeeld Oekraïne of Irak. Van kritische wereldburgers mag een completere en meer genuanceerde beeldvorming worden verwacht dan de gemiddelde Nederlander nu heeft. Daar ligt een mooie uitdaging én een kans voor het onderwijs. Aardrijkskunde biedt de sleutel tot de oplossing.

Geen mens en maatschappij maar mens en natuur

Wij hebben kritiek op de indeling die het platform maakt in drie kennisdomeinen: Mens & Maatschappij, Natuur & Technologie en Taal & Cultuur. Er ontbreekt hier een duidelijke link tussen de onderdelen 'mens' en 'natuur'. Naar ons idee zal juist de verbinding tussen bèta en gamma in de nabije toekomst erg belangrijk zijn. De eerder genoemde grote vraagstukken zoals op het gebied van energie, water, klimaatverandering, voedsel en gezondheid spelen zich grotendeels af op het grensvlak van bèta en gamma. Inzicht in natuur en techniek komen daar samen met inzicht in de wereld, de economie en de maatschappij. Dit gebeurt nu al bij het vak aardrijkskunde. Aardrijkskunde heeft zeker zoveel raakvlakken met natuurkunde en biologie als met geschiedenis en economie. Het vak vormt dus juist de ideale brug tussen natuur en techniek enerzijds en mens en maatschappij anderzijds. Wij stellen voor deze brugfunctie optimaal te benutten en te versterken. Een kennisdomein Mens & Natuur ligt daarbij voor de hand.

Conclusies

Waar leerlingen zinvolle input hebben gegeven, zou het platform daar in haar eindadvies meer mee hebben kunnen doen. De unieke en ruime mogelijkheden van het brede schoolvak aardrijkskunde zijn te weinig opgemerkt. Het onderwijs kan zich naar ons idee beter geleidelijk ontwikkelen vanuit de kracht van de huidige schoolvakken en het zoeken van de verbindingen tussen deze vakken zoals wij momenteel al doen met ons initiatief Geo Future School.

In gesprek

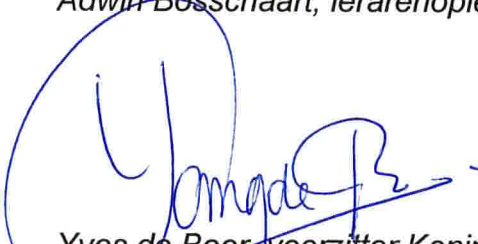
Wij gaan graag op korte termijn in gesprek over het advies met zowel de voorzitter van het platform als de staatssecretaris.

Met vriendelijke groet, mede namens

Roeland van Westerop, voorzitter afdeling onderwijs KNAG

Rob Adriaens, leraar aardrijkskunde Het Streek te Ede

Adwin Bosschaart, lerarenopleider aardrijkskunde Hogeschool van Amsterdam

*Yves de Boer, voorzitter Koninklijk
Nederlands Aardrijkskundig
Genootschap (KNAG)*

*Joop van der Schee, hoogleraar
Geografie voor Educatie Universiteit
Utrecht*